

انواع قرارهای تأمین در حقوق کیفری ایران و فرانسه

دکتر جواد حبیبی تبار*

محمد پناهی**

چکیده

یکی از مهم‌ترین مباحث و مسائل قابل توجه در پرونده‌های کیفری، جلوگیری از فرار متهم و درعین حال رعایت شأن انسانی و حقوق شهروندی به خصوص حق آزادی اوست. استفاده از عنوان متهم یعنی این که فرد در مظان اتهام است و تا زمانی که قاضی مجرمیت او را تشخیص نداده و محکومش نکرده است، نمی‌توان او را از حق آزادی محروم کرد. از سوی دیگر با توجه به شکایت شاکی که ممکن است با ارائه دلایل قاطع و یا در حد قرائن ابتدایی صورت گرفته باشد، رها نمودن بلاقید متهم می‌تواند موجب تضییع حقوق افراد و جامعه شود. از همین رو در پرونده‌های کیفری و در مرحله تحقیقات مقدماتی دادسرا، قاضی مجاز است قرار تأمین کیفری صادر کند که ممکن است تا صدور یا اجرای حکم ادامه یابد در حقوق فرانسه هم از قرار تأمین به‌عنوان یک اقدام تأمینی و اصلاحی نیز استفاده می‌شود یکی از انواع قرار تأمین که در ایران زیاد مورد استفاده قرار می‌گیرد قرار بازداشت موقت است در حقوق فرانسه با توجه به آثار و پیامدهای منفی بازداشت موقت در سال ۱۹۷۰ قرار ویژه‌ای بنام (قرار نظارت قضایی) تصویب شد که در بسیاری از موارد جایگزین قرار بازداشت موقت شد این قرار در قانون جدید دادرسی کیفری ایران به قرارها اضافه شده است.

کلیدواژه: قرارهای تأمین، دادرسی ایران، دادرسی فرانسه، بازداشت موقت، نظارت قضایی، نظارت الکترونیکی

* استاد جامعه المصطفی العالمیه و حوزه علمیه قم

** دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، عضو هیئت علمی دانشگاه بین المللی المصطفی (ص) (نویسنده

مسئول) panahi9158087656@yahoo.com

مقدمه

آیین دادرسی کیفری در هر کشوری تضمین‌کننده حقوق و آزادی‌های افراد در جامعه است. چنانچه قوانین آیین دادرسی کیفری در کشوری به‌خوبی تنظیم‌نشده باشد در آن جامعه شاهد نقض حقوق افراد ملت، خواهیم بود ولی ترقی قوانین آیین دادرسی کیفری و توجه به حقوق مسلم و ابتدایی افراد در جامعه باعث می‌گردد حقوق افراد جامعه پایمال نگردد. مقررات نظام دادرسی و آیین دادرسی کیفری در ایران، طی سه دهه گذشته، چندین بار دچار تغییرات و دگرگونی کلی شده است. این تغییرات گاه تا آنجا پیش رفته است که تأسیسات حقوقی جامعه که محصول چند دهه نظام دادرسی ایران بوده را مورد تغییر و تحولات اساسی قرار داده است و قانون جدید هم برای یک دوره سه‌ساله آزمایشی مقرر شده و امکان تغییر در آن نیز ممتنع نخواهد بود. آیین دادرسی جدید باوجود برخی از اشکالات و ایرادات مترتب بر آن، برخوردار از جنبه‌ها و نکات مثبت بسیاری در خصوص رعایت حقوق شهروندی، حقوق متهم، حق دفاع، وکیل مدافع، روند دادرسی، تضمینات تحقق دادرسی عادلانه و منصفانه است در قانون جدید سعی شده است آیین دادرسی ایران با مبانی حقوقی و شرعی و اسناد بین‌المللی مطابقت نماید.

رویکرد اساسی این قانون حفظ حقوق متهمان و حرکت در مسیر دادرسی منصفانه می‌باشد. با توجه به این ضرورت، در قانون جدید آیین دادرسی کیفری سعی بر این است تا کارکرد و نقش قرارهای تأمین در جریان تحقیقات مقدماتی به شکل مطلوب‌تری نمایان گردد. به دلیل اهمیت قرارهای تأمین در رسیدگی‌های کیفری و کاستی‌های موجود در این خصوص در قوانین گذشته، به‌خصوص در مورد عدم تنوع در قرارهای تأمین و مقررات ناقص و مبهم در خصوص بازداشت موقت متهمان، در قانون جدید تغییرات مثبتی در این خصوص به وجود آمده است. که تنوع قرارهای تأمین و گنجاندن قرارهای نظارت قضایی یکی از اصلی‌ترین تمهیدات در نظر گرفته‌شده در قرارها

می‌باشد. در این تحقیق سعی شده قرارداهای تأمین در حقوق کیفری ایران و فرانسه را مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم.

۱. واژه‌شناسی

ابتدا به تبیین واژه‌های مهم این تحقیق می‌پردازیم:

۱-۱. قرار

به معنی ثبات، پایدار شدن (دهخدا، ۱۳۳۹، ج ۳۸، ص ۱۹۳) و رأی یا حکمی که در باره مسئله یا امری صادر می‌شود، به کار رفته است (عمید، ۱۳۸۴، ج ۲، ص ۱۵۷۲). همچنین به معنی پابرجا شدن درجایی، آرامش و آسودگی نیز آمده است (معین، ۱۳۸۳، ج ۲، ص ۲۶۵۱).

از نظر اصطلاحی، حقوقدانان برای قرار تعاریف مختلفی را ذکر کرده‌اند که بعضی از آن‌ها را ذکر می‌کنیم:

الف. به معنی رأی دادگاه که قاطع دعوی نباشد و در جریان رسیدگی به منظور اقدامی و یا اجرای موقت به سود یکی از اصحاب دعوی و یا دستور تحقیق در موضوعی صادر گردد (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۱، ج ۴، ص ۲۸۸۸).

ب: کامل‌ترین تعریف که تعریفی جامع و مانع در باب قرار در آیین دادرسی مدنی می‌باشد را دکتر شمس این چنین بیان داشته‌اند:

قرار دادگاه، به تصمیم (عملی) اطلاق می‌شود که رأی محسوب شده و منحصراً راجع به ماهیت دعوی بوده و یا فقط قاطع آن باشد و یا هیچ‌یک از دو شرط مزبور را نداشته باشد که به ترتیب می‌توان قرار کارشناسی، قرار رد دعوی و قرار تأمین خواسته را نام برد. بنابراین قرار، در هر حال رأی محسوب می‌شود و از اعمال قضایی، به مفهوم اخص (تصمیمات ساده قضایی) تصمیمات حسبی و دستورهای دادگاه، متمایز می‌گردد (شمس، ۱۳۸۱، ج ۲، ص ۲۴۲).

ج: بهترین تعریف از قرار که مطابق با قواعد و ضوابط آیین دادرسی کیفری می‌باشد، تعریفی است که دکتر آشوری از قرار نموده‌اند؛ ایشان بیان داشته‌اند: *قرار تصمیم قضایی است که از سوی مقام قضایی صالح در طول تحقیقات مقدماتی و در مقام انجام دادن تحقیق و در موارد استثنایی در جریان محاکمه و رسیدگی دادگاه صادر می‌شود. این تصمیم ممکن است ناظر به متهم، سایر اشخاص یا اشیاء و اموال آنان باشد (آشوری، ۱۳۸۶، ج ۲، ص ۱۵۲).*

۲-۱. تأمین

در لغت به معنی امان دادن و امنیت (صدری افشار، ۱۳۸۱، ج ۳۴۰) و امنیت داشتن و اطمینان است (عمید، پیشین، ۱، ص ۵۳۱). از نظر اصطلاحی به‌تنهایی معنای خاصی نداشته و بیشتر در معنای حصول اطمینان به‌کار می‌رود در مقررات قانونی تعریف خاصی از قرارهای تأمین کیفری به چشم نمی‌خورد و مقنن فقط موارد و اهداف تأمین را ذکر می‌کند.

۲. قرارهای تأمین کیفری در قانون ایران

دومین و مهم‌ترین وظیفه مقام قضایی در مرحله انجام تحقیقات مقدماتی و تعقیب متهم، صدور قرار تأمین مناسب علیه متهم می‌باشد بیشتر این قرارها مربوط به شخص متهم است لیکن قاضی برای تضمین در مرحله اجرای حکم می‌تواند علیه اموال متهم نیز قرار صادر نماید (گلدوست جویباری، ۱۳۸۶، ص ۷۳).

در بخش ذیل انواع قرارهای تأمین کیفری در قانون دادرسی ایران را مورد تحلیل و بررسی قرار می‌دهیم:

۲-۱. اهداف و انواع قرارهای تأمین کیفری

قانون گذار در ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک بدون تعریف از قرارهای تأمین، اهداف و انواع قرارهای تأمین را بیان می کند

قسمت اول ماده به اهداف اصلی، صدور قرار تأمین اشاره می کند.

الف: امکان دسترسی به متهم: تأمین کیفری این فایده مهم را در بردارد که متهم را در اختیار و دسترس مقام قضایی قرار می دهد تا هر وقت برای تحقیقات مقدماتی و یا دادرسی و اجرای احکام نیاز باشد، بتواند به سهولت او را احضار کند.

ب: حضور به موقع متهم: صرف در اختیار بودن متهم، برای انجام تحقیقات مقدماتی و یا دادرسی، کافی نیست. متهم باید در مواقعی که مرجع قضایی نیاز داشته باشد و به موقع مقتضی در دسترس آن مرجع قرار گیرد تا اقدامات قضایی مواجه با تعطیلی نشده و دادرسی ها با تأخیر و تعلل مواجه نشوند.

ج: جلوگیری از فرار یا پنهان شدن متهم: از آنجاکه هر انسانی به حکم فطرت از مجازات می ترسد و از محاکمه بیمناک می باشد و امکان دارد خود را مخفی کند، قانون گذار، جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم را نیز از جمله اهداف مهم تأمین کیفری به شمار آورده است. مقام قضایی با صدور قرار تأمین کیفری می تواند این منظور را به خوبی فراهم کند.

د: تبانی متهم با دیگران: آزاد گذاشتن بدون قید و شرط و نامحدود متهم، گاهی ممکن است سبب شود تا متهم با شهود و یا متهمان دیگر تبانی کند و در نتیجه آثار و دلایل جرم از بین برود و یا شهود از ادای شهادت امتناع ورزند. جلوگیری از این ناهنجاری یک ضرورت اجتناب ناپذیر است. تأمین کیفری پاسخ گوی این نیاز می باشد (آخوندی، ۱۳۸۲، ج ۵، ص ۱۲۹)

قانون گذار در ادامه ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک انواع قرارهای تأمین کیفری را نام

می برد

نکات مهم این ماده:

الف: قرار تأمین کیفری پس از تفهیم اتهام صادر می‌شود: بازپرس پس از تفهیم اتهام...

ب: مقام تحقیق برای یک اتهام موظف است یک نوع قرار تأمین کیفری صادر کند: یکی از قرارهای تأمین زیر را صادر کند

ج: نوع و میزان قرار تأمین کیفری باید متناسب با جرم به وقوع پیوسته باشد: قرار تأمین متناسب ... صادر می‌شود (الهی منش، ۱۳۹۴، ۴۱۵).

د: اتهام باید بر اساس تحقیق و مستند به دلیل باشد: بازپرس پس از تفهیم اتهام و تحقیق لازم، در صورت وجود دلایل کافی،...

بعد از بیان انواع قرارهای تأمین به تحلیل قرارها می‌پردازیم:

۱-۱-۲. التزام به حضور با قول شرف

۱-۱-۱-۲. مورد قرار

این قرار خفیف‌ترین قرار تأمین کیفری است و در جرائم کم‌اهمیت و در خصوص افرادی که بیم فرار آنها وجود ندارد و خصوصیات اخلاقی و اجتماعی آنها بیانگر آن است که به قول شرف خود پایبند بوده صادر می‌گردد (جوانمرد، ۱۳۸۹، ۱۸۱) و معمولاً به صورت نادر توسط مقامات قضایی مورد استفاده قرار می‌گیرد

۱-۱-۲-۲. ضمانت اجرا

عده‌ای از حقوقدانان معتقدند این قرار فاقد ضمانت اجرا می‌باشد ولی در صورت عدم حضور متهم می‌توان وی را جلب نمود و شخصیت اجتماعی فرد زیر سؤال می‌رود. چون این نوع قرار در قانون پیش‌بینی شده در صورتی که قاضی دادگاه تناسب قرار را لحاظ کند و اقدام به صدور چنین قرار می‌نماید اگر متهم در مواقع

لزوم حاضر نشود و یا فرار کند به نظر می‌رسد مسئولیتی متوجه قاضی نمی‌گردد مگر برفرض عدم رعایت تناسب قرار با جرم انتسابی و متهم (همان، ۱۸۲).

۲-۱-۱-۳. در صورت عدم پذیرش قرار

ممکن است متهم از پذیرش قرار التزام به حضور با قول شرف استنکاف نماید در این رابطه در قانون قبلی سه‌راه حل توسط حقوق‌دانان پیشنهاد شده بود؛ راه‌حل اول، این که پذیرش یا عدم پذیرش متهم تأثیری در قرار صادره ندارد زیرا این قرار یک قرار یک ایقاع قضائی است؛ راه حل دوم این که متهم تا زمان پذیرش قرار بازداشت موقت می‌شود همان‌گونه که سایر قرارها همین حکم را دارد؛ راه حل سوم قرار التزام به‌قرار دیگری تبدیل می‌شود (زراعت، ۱۳۹۳، ۲۰۸).

در قانون جدید تبصره ۱ ماده ۲۱۷ مصوب ۱۳۹۲ مقرر می‌دارد: در صورت امتناع متهم از پذیرش قرار تأمین مندرج در بند (الف) قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام صادر می‌شود.

۲-۱-۲. التزام به حضور با تعیین وجه التزام

این قرار نسبت به نوع اول شدیدتر می‌باشد و ضمانت اجرا نیز دارد. در این نوع قرار متهم بجای دادن قول شرف، ملتزم می‌شود که اگر تخلف ورزد و در مواقع احضار حضور نیابد، وجهی را که از طرف مقام قضایی تعیین می‌شود به صندوق دولت بپردازد (آخوندی، پیشین، ۱۲۰).

۲-۱-۲-۱. مورد قرار

این قرار نیز در جرائم خفیف و نسبت به متهمانی صادر می‌شود که جایگاه اجتماعی مناسبی دارند و بیم فرار آن‌ها نمی‌رود و با توجه به این که انسان‌های شریف به‌ندرت مرتکب جرم عمدی و رفتارهای ناهنجار اجتماعی می‌شوند صادر می‌شود.

۲-۱-۲-۲. مقدار وجه

مطابق ماده ۲۱۹ مبلغ وجه التزام نباید کمتر از خسارت وارد شده بر بزه دیده باشد و در مورد حداکثر آن نیز قانون‌گذار سکوت کرده است اما باید متناسب با جرم باشد.

۲-۱-۲-۳. شرایط أخذ وجه تعیین

قانون‌گذار در ماده ۲۳۰ شرایط أخذ وجه تعیین، را بیان می‌کند:

۱. متهم احضار شده باشد؛
۲. احضار متهم ضرورت داشته باشد؛
۳. احضاریه به متهم ابلاغ واقعی شده باشد؛
۴. متهم در مرجع قضایی حاضر نشده باشد؛
۵. متهم عذر موجهی برای عدم حضور نداشته باشد.

۲-۱-۲-۴. شرایط اعتراض به ضبط وجه التزام

در صورت ضبط وجه التزام متهم می‌تواند در صورت وجود شرایط ذیل ظرف مدت ۱۰ روز پس از ابلاغ به دادگاه کیفری اعتراض نماید.

۱. هرگاه مدعی شوند در أخذ وجه التزام ... مقررات مربوط رعایت نشده است.
۲. هرگاه مدعی شوند متهم در موعد مقرر حاضر شده یا او را حاضر کرده‌اند یا شخص ثالثی متهم را حاضر کرده است.
۳. هرگاه مدعی شوند به جهات مذکور در ماده (۱۷۸) این قانون، متهم نتوانسته حاضر شود.

۳-۱-۲. قرار التزام به عدم خروج از حوزه قضایی با قول شرف

این قرار و ۳ قرار ذیل در نظام دادرسی تقنینی ایران سابقه نداشته و به منزله امری ابتکاری در قانون آئین دادرسی کیفری محسوب می‌شود به نوعی می‌تواند جلوه‌ای از رویکرد امنیت محوری مقنن طی سال‌های اخیر باشد.

این قرار در بند (پ) ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک بیان شده است و ضمانت اجرای آن قول شرف است این قرار را می‌توان از جهاتی شدیدتر از قرار کفالت و وثیقه دانست زیرا آزادی متهم در این‌جا در حد زیادی محدودیت پیدا می‌کند و منظور از حوزه قضایی، حوزه قضایی بخش و شهرستان می‌باشد و دامنه استفاده از این قرار بسیار محدود بوده و فقط در مواردی استفاده می‌شود که متهم نباید دور از دادرسی تعقیب‌کننده جرم باشد.

این قرار نیز مانند قرار التزام به حضور با قول شرف به دلیل عدم وجود ضمانت اجرایی محکم به ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد و در معمولاً در مورد متهمانی صادر می‌شود که فاقد سابقه کیفری بوده و جرم مهمی انجام نداده‌اند و وضعیت آنان به گونه‌ای است که از حوزه قضایی خارج نمی‌شوند (زراعت، پیشین، ۲۱۰).

البته طبق تبصره ۲ ماده ۲۱۷ در موارد (۳) و (۴) خروج از حوزه قضایی با اجازه قاضی ممکن است.

۴-۱-۲. قرار التزام به عدم خروج از حوزه قضایی با تعیین وجه التزام

این قرار شبیه قرار قبلی است اما ضمانت اجرای آن شدیدتر است و همان‌گونه که در تبصره نخست ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک. آمده است چنانچه متهم از پذیرش این قرار و قرار قبلی امتناع ورزد قرار تأمین وی تبدیل به قرار کفالت که قرار شدیدتری است می‌شود.

مقدار وجه التزام، شرایط أخذ وجه التزام و شرایط اعتراض به ضبط وجه التزام، در قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام گذشت که از تکرار آن خودداری می‌کنیم.

۵-۱-۲. التزام به معرفی نوبه‌ای خود به صورت هفتگی یا ماهانه به مرجع قضایی یا انتظامی با تعیین وجه التزام

قانون جدید این قرار را این‌گونه معرفی می‌کند «التزام به معرفی نوبه‌ای خود به صورت هفتگی یا ماهانه به مرجع قضایی یا انتظامی با تعیین وجه التزام» این قرار شبیه قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام است با این تفاوت که نحوه حضور متهم از قبل مشخص شده و محل حضور نیز ممکن است مکانی غیر از دادگستری باشد و معمولاً در مواردی اعمال می‌شود که باید نسبت به حضور شخص در مکان خاصی اطمینان حاصل شود

۶-۱-۲. التزام مستخدمان رسمی کشوری یا لشکری به حضور با تعیین وجه التزام پس از اخذ تعهد پرداخت از محل حقوق آن‌ها از سوی سازمان مربوط

این قرار مانند دو قرار قبلی در قانون آئین دادرسی کیفری سابق پیش‌بینی نشده بود اما بند (ج) ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک. این قانون در توصیف آن می‌گوید: «التزام مستخدمان رسمی کشوری یا نیروهای مسلح به حضور با تعیین وجه التزام، با موافقت متهم و پس از اخذ تعهد پرداخت از محل حقوق آنان از سوی سازمان مربوط» این قرار شبیه «قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام» است با این تفاوت که متهم باید مستخدم بوده و سازمان متبوع نیز تعهد بدهد و منظور از واژه رسمی در مقابل مستخدمان قراردادی و موقت به کار است.

اعتباراتی که افراد در محل کار خود دارا می‌باشند به‌خصوص فعالیت‌های دولتی زمینه خوبی برای اعمال محدودیت می‌باشد و به نظر در جهت تأمین اهداف قرارها موفق خواهد بود چراکه عموماً این افراد در جهت حفظ موقعیت

و جایگاه اجتماعی خود تلاش می‌کنند و بازدارندگی کافی را به همراه دارد. هرچند که موجب می‌شود از جهت مسائل اقتصادی به خانواده ایشان سرایت کند و این هم خلاف انصاف به نظر می‌رسد.

با صدور چنین قراری هرچند ممکن است در بعضی جرائم، قابل کاربرد نباشد و نیز مشکلات اداری را منجر شود ولی در مجموع با توجه به تعداد قابل توجه مستخدمان دولت در کشورمان می‌تواند بسیار کارگشا باشد. ضمن آن که بر اساس مقررات قانونی اجرای احکام مدنی نمی‌توان تمام مبلغ وجه التزام را دفعتهاً از حقوق کارکنان دولت پرداخت نمود بلکه این پرداخت در صورت تخلف متهم از اجرای مفاد قرار به صورت اقساطی انجام خواهد شد مگر آن که مبلغ وجه التزام بسیار کم باشد.

علت تمایز مستخدمان و اشخاص عادی آن است که این گروه تعهد به حضور در سازمان متبوع خویش را دارند بنابراین نیازی به معرفی کفیل یا وثیقه گذار ندارند.

۷-۱-۲. التزام به عدم خروج از منزل یا محل اقامت تعیین شده با موافقت متهم با تعیین وجه التزام از طریق نظارت با تجهیزات الکترونیکی یا بدون نظارت با این تجهیزات

این قرار به واسطه پیشرفت‌های جدید تکنولوژی به وجود آمده است و نشان از این دارد که ما می‌توانیم از این ابزار در جهت تأمین منافع و اهداف قضایی گام برداریم.

التزام به عدم خروج از مکان خاص وسیله‌ای برای دسترسی به متهم است؛ زیرا قاضی تحقیق اطمینان دارد که متهم در محل خاصی بوده و هرگاه لازم باشد او را از آنجا احضار یا جلب کند این قرار مربوط به جرم خاصی نیست اما معمولاً در جرائمی مورد استفاده قرار می‌گیرد که ضرورت دارد متهم در طول تحقیقات

مقدماتی از مکانی خاصی خارج نشود مانند این که اگر به مکان دیگری برود امکان تبانی با دیگران یا امحای ادله وجود داشته باشد.

نظارت الکترونیکی ابتدا در آمریکا توسط روانشناسان آمریکایی مورد توجه قرار گرفت. آنان تصمیم گرفتند با نصب پابند یا مچ‌بند برقی به بیماران از بستری شدن دائمی آنها در بیمارستان جلوگیری کنند و به‌طور مستمر آنها را تحت نظارت داشته باشند.

مزیت این روش در این است که از روانه شدن متهم به محیط زندان که تأثیر بدی در افکار و منش متهم می‌گذارد و او را به جرائم بیشتر سوق می‌دهد جلوگیری کند و در کنار خانواده می‌تواند برای تدارک دفاع از خود اقدام کند و از طرف دیگر در صورتی که منظور بند (چ) نظارت تنها از طریق حبس خانگی نباشد حتی در محیط کار نیز صورت گیرد می‌توان گفت امکان حفظ شغل خود را دارد یعنی نه تنها از طریق این روش کار می‌کنند و با دیگران در تعامل هستند بلکه می‌توان گفت به‌عنوان مجازات نیز از آن استفاده می‌شود.

در صورتی که منظور از بند (چ) تنها حبس خانگی باشد این قرار از قرار کفالت نیز شدیدتر است و می‌بایست این بند را قبل از اجرایی شدن لایحه اصلاح شود در بسیاری از کشورها مجرمان و متهمان می‌توانند از طریق نظارت الکترونیکی شغل خود را حفظ کنند و با افراد دیگر در ارتباط باشند.

۸-۱-۲. قرار کفالت

کفالت قرار است مبنی بر تعهد شخصی به نام کفیل بر معرفی و تحویل متهم به دادگاه در مواقع احضار وی در قبال مبلغی به عنوان وجه الکفاله و در صورت احضار متهم و عدم حضور او بدون عذر موجه یا عدم معرفی وی از ناحیه کفیل دادگاه نسبت به وصول وجه الکفاله اقدام نمود (ایمانی، ۱۳۸۶، ص ۴۱۳).

۲-۱-۸-۱. اقدام متهم در مقابل قرار کفالت

با صدور قرار کفالت برای متهم، او مجبور به انتخاب یکی از سه گزینه ذیل می‌باشد:

الف: معرفی کفیل: یعنی متهم شخصی را که مهیای کفالت است معرفی می‌نماید در این صورت اگر قاضی صادرکننده که در اعتبار کفیل را محرز دانست قرار قبولی کفالت صادر می‌کند و ذیل آن را کفیل امضاء می‌نماید معنی صدور قرار قبولی کفیل آن است که هر وقت لازم شود و متهم بدون عذر موجه حاضر نگردد به کفیل باید مراجعه شود تا متهم را معرفی کند و الا وجه الکفاله از او اخذ می‌شود.

ب: تبدیل به وثیقه: تقاضای تبدیل قرار کفالت به وثیقه از جانب متهم مطرح می‌شود در این صورت چون تقاضای متهم معقول است و چون نمی‌تواند کفیلی معرفی کند قرار او تبدیل به وثیقه گردد که شدیدتر از کفالت است دادگاه این تقاضا را می‌پذیرد. بعد از تبدیل به وثیقه متهم می‌تواند با تودیع وثیقه و صدور قرار قبولی، آزاد گردد.

ج: بازداشت: اگر متهم هم از معرفی کفیل و هم از تودیع وثیقه عاجز بود بازداشت می‌شود.

۲-۱-۸-۲. شرایط تحقق مسئولیت کفیل

قانون‌گذار در مواد ۲۲۹ و ۲۳۰ ق.آ.د.ک. شرایط تحقق مسئولیت کفیل را بیان می‌کند:

الف: متهم توسط مرجع قضایی احضار شده باشد.
اولین شرطی که رعایت آن برای خواستن متهم از کفیل ضروری می‌باشد این است که قبل از تقاضای تسلیم متهم توسط کفیل، باید متهم از طریق مرجع قضایی احضار شود.

ب: حضور متهم در مرجع قضایی برای تحقیقات یا محاکمه یا اجرای حکم ضرورت داشته باشد.

بنابراین اگر متهم برای اقدام دیگری غیر از موارد مصرح در قانون احضار شود لیکن در مرجع قضایی حاضر نشود جواز خواستن متهم از کفیل فراهم نخواهد شد مثلاً اگر متهم برای تحویل مدارک جامانده در شعبه احضار شود. متهمی که برای او قرار تأمین صادر و خود ملتزم شده یا وثیقه گذاشته است، در صورتی که حضورش لازم باشد، احضار می‌شود.

ج: احضاریه به متهم ابلاغ واقعی شده باشد. ابلاغ اوراق قضایی به شخص مخاطب را ابلاغ واقعی می‌گویند؛ اعم از این که شخص حقیقی و یا حقوقی باشد (کریمی، ۱۳۸۶، ص ۱۰۴).

د: متهم حاضر نشده باشد.

ذ: متهم برای عدم حضورش عذر موجهی نداشته باشد.

بنابراین اگر متهم در مراجع قضایی حاضر شده باشد و یا بتواند برای عدم حضورش عذر موجهی ارائه کند هیچ‌گونه مسئولیتی متوجه کفیل نخواهد بود. ر: به کفیل برای تحویل متهم اخطاریه یک‌ماهه ارسال شده باشد. قانون‌گذار قبل از اثبات مسئولیت برای کفیل به او مهلت یک‌ماهه جهت تحویل متهم می‌دهد تا او بتواند در این فرصت با تحویل و معرفی متهم خود را از مسئولیت مبرا کند.

ز: اخطاریه به کفیل ابلاغ واقعی شده باشد: اخطاریه مانند احضاریه باید طبق قواعد قانونی به کفیل ابلاغ شده باشد.

س: کفیل متهم را حاضر نکند.

ش: کفیل عذر موجهی هم نداشته باشد.

اگر کفیل نتوانست طبق تعهدی که به مقام قضایی برای حاضر کردن متهم داده است عمل کند و برای عدم تعهدش عذر موجهی هم نداشته باشد

مسئولیت او محقق می‌شود و طبق مواد مصرح قانونی وجه الكفاله از او اخذ می‌شود.

۲-۱-۸-۳. موارد الغاء قرار

مواردی که در خصوص الغاء قرار كفالت در قانون ذکر شده دودسته‌اند در بعضی موارد پس از الغاء قرار باید تأمین مجدد از متهم اخذ شود ولی گاهی نیاز به اخذ تأمین مجدد نیست.

۱-۲-۱-۸-۳. موارد الغاء قرار كفالت و اخذ تأمین مجدد

البته در این موارد مقام قضایی پس از انتفاء قرار، پرونده را مجدداً بررسی می‌کند، در صورت احساس ضرورت به حضور متهم و اجرای حکم می‌تواند، برحسب تشخیص، مجدداً تأمین متناسب از متهم اخذ نماید که این موارد عبارت‌اند از:

الف: هرگاه بر اثر عدم حضور متهم در مواقع لزوم و استنکاف كفیل از حاضر کردن وی دستور اخذ وجه الكفاله صادر و قطعی شود، دیگر اثر قرار یادشده ملغی شده و می‌تواند قرار تأمین دیگری صادر کند.

ب: هرگاه كفیل قبل از اشتغال ذمه‌اش به پرداخت وجه الكفاله، فوت کند. البته قابل ذکر است که این تعهد (كفالت) با فوت كفیل، به عهده ورثه نخواهد افتاد.

ج: هرگاه كفیل قبل از اشتغال ذمه‌اش به پرداخت وجه الكفاله اهلیت خود را از دست بدهد قرار كفالت الغاء می‌شود.

د: در صورت رفع مسئولیت از كفیل در هر مرحله از دادرسی، به لحاظ

معرفی متهم و تحویل وی و تقاضای رفع مسئولیت که در این صورت قاضی مکلف به الغاء قرار در قسمت قرار قبولی كفالت است ولیکن در قسمت اول

یعنی قرار اخذ کفیل به قوت خود باقی است و فقط متهم باید کفیل جدید معرفی نماید تا آزاد شود.

۲-۱-۱-۸-۳. موارد الغاء قرار کفالت بدون نیاز به اخذ تأمین مجدد

الف: هرگاه متهم در مواعد مقرر حاضر شده یا بعد از آن حاضر و عذر موجه خود را ثابت نماید و قرار منع پیگرد، موقوفی تعقیب یا برائت متهم صادر شود یا پرونده به هر کیفیتی مختومه اعلام گردد. قرار کفالت ملغی الاثر خواهد شد.
 ب: هرگاه متهم یا محکوم علیه در مواعد مقرر حاضر شده باشند، به محض شروع اجرای حکم جزایی و یا قطعی شدن قرار تعلیق اجرای مجازات، قرار تأمین ملغی الاثر می شود.

ج: در مواردی که به دلیل عدم حضور متهم، دستور اخذ وجه الکفاله صادر و مبلغ آن از کفیل گرفته شده باشد و متهم نیز به موجب حکم دادگاه محکوم شناخته شده و ضرر و زیان مدعی خصوصی از محل تأمین پرداخت شده و زائد آن نیز به کفیل مسترد شود. در این مورد به دلیل اجرای مفاد حکم و تنبیه کفیل، دیگر قرار صادره منتفی و نیازی به اخذ تأمین مجدد نیست.

۲-۱-۹. قرار وثیقه

شدیدترین قراری که می تواند جایگزین و مانع از توقیف متهم شود قرار وثیقه است

قرار وثیقه قراری است که به موجب آن صادرکننده قرار از متهم می خواهد که متعهد شود که هرگاه به مرجع قضایی احضار شد حاضر گردد و برای انجام این تعهدش وثیقه ای به مبلغ معین بسپارد (خالقی، ۱۳۸۸، ۲۰۲).

۲-۱-۹-۱. مورد قرار

درجایی که ضرورتی به بازداشت متهم وجود ندارد و درعین حال اتهام انتسابی از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و دلایل اتهام قوی تر باشد و وضعیت خاص متهم اعم از سوابق اجتماعی و حیثیت او اقتضای صدور تأمین شدیدتر از التزام و کفالت داشته باشد، قانون گذار با پیش بینی قرار وثیقه این امکان را داده است تا حضور به موقع متهم در مرجع قضایی از تضمین مطمئن تری برخوردار گردد. وثیقه می تواند از ناحیه متهم یا شخص ثالث تودیع گردد.

۲-۱-۹-۲. انواع وثیقه

الف: وجه نقد: اگر وثیقه وجه نقد باشد آن را وجه الضمانی گویند در صورتی که وثیقه وجه نقد باشد باید به حساب سپرده دادگستری تودیع و فیش آن ضمیمه پرونده و شماره و تاریخ فیش در قرار قبولی وثیقه قید شود.

ب: غیرمنقول: اگر وثیقه معرفی شده غیرمنقول باشد مرجع صادرکننده قرار تأمین پس از جلب نظر کارشناس در خصوص ارزش آن و حصول اطمینان از این که ارزش آن کمتر از وجه الوثاقه مقرر نیست دستور توقیف ثبتی ملک را به اداره ثبت محل وقوع ملک صادر نموده و پس از ملاحظه گواهی ثبت محل دایر در سوابق ثبتی ملک به استناد آن قرار قبولی وثیقه صادر و متهم آزاد خواهد شد (جوانمرد، پیشین، ۱۸۶).

وثیقه گذاشتن اموال عمومی و دولتی جهت ضمانت از متهم ممنوع می باشد و پذیرفته نمی شود.

۲-۱-۹-۳. شروط ضبط تمام وجه الكفاله یا وثیقه توسط دادگاه

شروط ضبط وثیقه مانند شروط وجه الكفاله مواد ۲۲۹ و ۲۳۰ ق.آ.د.ک. می باشد چون در قسمت قرار کفالت این شروط به طور مفصل بحث شده است از تکرار آن پرهیز می کنیم.

۱۰-۱-۲. قرار بازداشت موقت

قرار بازداشت موقت شدیدترین قرار تأمین است و برخلاف دیگر قرارها که فقط آزادی متهم را در پاره‌ای از موارد محدود می‌کنند آزادی متهم را به‌طور کامل سلب می‌نماید. قرار مزبور علاوه بر این که یک اقدام قضایی شدید محسوب می‌شود مغایر با اصل برائت نیز می‌باشد. به همین علت امروز اصل «صدور قرار بازداشت موقت در موارد خاص و استثنایی» در اسناد بین‌المللی و حقوق کیفری کشورهای مختلف پذیرفته شده است (مؤذن زادگان، ۱۳۷۳، ۲۵۴).

علما و استاتید حقوق، هر کدان از منظر خودشان، تعریفی از بازداشت ارائه داده‌اند که هر یک از این تعاریف می‌تواند راه گشا باشد و ما چند نمونه از این تعاریف را ذکر می‌کنیم.

۲-۱-۱۰-۱. تعریف بازداشت موقت

در تعریفی آمده است: بازداشت به معنی جلوگیری از آزادی شخص یا مال معین است (جعفری لنگرودی، پیشین، ج ۲، ص ۷۹۶)
 در تعریف دیگر، بازداشت متهم عبارت است از سلب آزادی متهم و زندانی کردن او در قسمتی از تحقیقات مقدماتی توسط مقام قضایی صالح (آشوری، ۱۳۸۶: ص ۱۶۰). دکتر آخوندی بازداشت موقت را این‌گونه تعریف نموده‌اند: منظور از بازداشت موقت این است که متهم در تمام و یا قسمتی از تحقیقات مقدماتی و یا دادرسی بازداشت شود (آخوندی، ۱۳۸۱، ج ۴، ص ۱۷۰).

۲-۱۰-۱-۲. شرایط بازداشت موقت

با توجه به نقش مهم این قرار در سلامت روانی فرد و جامعه قانون‌گذار برای صدور قرار بازداشت در موارد احصاء شده شرایطی را نیز در ماده ۲۳۸ ق.آ.د.ک. پیش‌بینی نموده است و صدور این قرار را منوط به جود این شرایط می‌داند.

الف: آزاد بودن متهم موجب از بین رفتن آثار و ادله جرم یا باعث تبانی با متهمان دیگر یا شهود و مطلعان واقعه گردد و یا سبب شود شهود از اداء شهادت امتناع کنند.

ب: بیم فرار یا مخفی شدن متهم باشد و به طریق دیگر نتوان از آن جلوگیری کرد.

ج: آزاد بودن متهم مخل نظم عمومی، موجب به خطر افتادن جان شاکی، شهود یا خانواده آنان و خود متهم باشد.

۲-۱-۱-۱۰-۳. اهداف بازداشت موقت

الف: مجازات فوری مجرم

بازداشت موقت متهم نوعی مجازات اولیه محسوب می‌شود که در بدو دستگیری متهم، می‌تواند اثر بسزایی در اصلاح و بازدارندگی در فرد مرتکب و دیگران داشته باشد.

ب: هدف ضمانتی

وقتی متهم تحت قرار بازداشت موقت، بازداشت می‌شود حضور متهم را در همه حال تضمین می‌نماید و احتمال متواری شدن یا تبانی با متهمان دیگر و شهود یا تطمیع و تهدید شاکی را منتفی می‌سازد.

ج: صیانت متهم در مقابل جامعه و خشم قربانی جرم

حسب مورد در موضوعات و جرائم مختلف بازداشت موقت متهم به‌عنوان دیوار امنیتی و حائل برای حمایت شخص متهم به شمار می‌آید ممکن است ارتکاب بزه در حدی نظم عمومی یا حیثیت شخصی افراد را خدشه‌دار نموده باشد که قربانی جرم یا دیگران همواره درصدد انتقام‌جویی و ایراد صدمه به متهم باشند (حبیب پروین، ۱۳۸۸، ص ۲۰).

۲-۱-۱-۱۰-۴. مدت زمان بازداشت موقت

مدت بازداشت موقت بستگی به جرم انتسابی دارد:

الف: اگر به جرائمی که مجازات آن‌ها سلب حیات، حبس ابد، قطع عضو یا جنایت عمدی علیه تمامیت جسمانی با میزان نصف دیه کامل یا بیش از آن و یا جرائم سیاسی و مطبوعاتی یا جرائم تعزیری درجه سه و بالاتر متهم شده باشد: مدت بازداشت موقت تا دو ماه است و اگر ظرف این مدت زمانی پرونده اتهامی او منتهی به تصمیم نهایی نشود یا آزاد و یا قرار تأمینی خفیف‌تری برای او صادر می‌شود و در صورت علل موجهی برای بقای قرار، این قرار برای دو ماه دیگر تمدید می‌شود.

ب: در سایر جرائم مدت‌زمان بازداشت موقت تا یک ماه است که بعد از گذشت یک ماه یا آزاد می‌شود و یا قرار تخفیف می‌یابد و در صورت وجود علل موجهی برای ادامه قرار، این قرار برای یک ماه دیگر تمدید می‌شود.

۲-۲. نظارت قضایی در قانون دادرسی ایران

از جمله مهم‌ترین تأسیسات جدیدی که قانون‌گذار در این لایحه اقدام به ایجاد آن کرده است قرارهایی است که در قالب «نظارت قضایی» گنجانده می‌شود. با مرور مواد قانونی مربوط به نظارت قضایی با دو دیدگاه روبه‌رو می‌شویم اول این که نظارت قضایی جنبه تکمیلی و تبعی دارد نه استقلالی و باید در کنار قرارهای تأمین کیفری ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک. صادر شوند. شاهد بر این مطلب صدر ماده ۲۴۷ ق.آ.د.ک. است که مقرر می‌دارد: بازپرس می‌تواند متناسب با جرم ارتكابی، علاوه بر صدور قرار تأمین، قرار نظارت قضایی... صادر کند. و شاهد دیگر بر این ادعا صدر ماده ۲۵۴ ق.آ.د.ک. است که بیان می‌دارد: هرگاه متهم از اجرای قرار نظارت قضایی که توأم با قرار تأمین صادر شده است، تخلف کند.

از این دو ماده به‌خوبی مشخص می‌شود که قرار نظارت قضایی باید توأم و در کنار قرارهای تأمین کیفری صادر شوند نه به‌تنهایی و مستقل.

دیدگاه دوم بر این عقیده استوار است که نظارت قضایی یک نظارت مستقلی است و می‌تواند بدون قراردادهای تأمین کیفری و به تنهایی صادر شوند.

و دو شاهد از مواد قانونی بر این ادعا اقامه می‌شود اول تبصره یک ماده ۲۴۷ ق.آ.د.ک. که می‌گوید: در جرائم تعزیری درجه هفت و هشت، در صورت ارائه تضمین لازم برای جبران خسارات وارده، مقام قضایی می‌تواند فقط به صدور قرار نظارت قضایی اکتفاء کند.

شاهد دوم ادامه ماده ۲۵۴ ق.آ.د.ک. است که می‌گوید: در صورت تخلف متهم از اجرای قرار نظارت مستقل، قرار صادره به قرار تأمین متناسب تبدیل می‌گردد.

طبق این دو ماده قراردادهای نظارت قضایی می‌توانند مستقل و بدون قرار تأمین کیفری صادر شوند.

به نظر نگارنده دیدگاه اول به صواب نزدیک‌تر است چون اگر بنا بود قراردادهای نظارت قضایی به صورت مستقل صادر شوند قانون‌گذار این نوع قرار را هم در ادامه ماده ۲۱۷ ق.آ.د.ک. به صورت مستقل ذکر می‌کرد عدم ذکر قانون‌گذار در ماده انواع قراردادهای تأمین خود دلیل بر تکمیلی بودن این قرار است.

می‌توان گفت تفاوت اساسی میان قراردادهای تأمین کیفری در قانون جدید با قرار نظارت قضایی این است که بر اساس قانون جدید، قراردادهای تأمین به منظور دسترسی به متهم و جلوگیری از فرار متهم صادر می‌شوند در حالی که قرار نظارت قضایی به منظور اصلاح خود متهم صادر می‌شود. همچنین تضمین حقوق بزه دیده نیز به عنوان هدف مشترک بین هر دو قرار تأمین و نظارت کیفری تعیین شده است.

قراردادهای کنترل قضایی در ایران سابقه چندانی ندارند و در متون قانونی ما از آن یاد نشده است. ولی در خصوص برخی از مصادیق آن در پاره‌ای از موارد و رسیدگی‌ها چون آیین دادرسی اطفال می‌توان نمونه‌ای از آن‌ها را یافت. نهاد حقوقی نظارت قضایی از جهت بعضی الزامات و تعهدات و همچنین از لحاظ

مطابقت با تأسیس‌های پذیرفته‌شده اجتماعی با تعلیق مراقبتی شباهت زیادی دارد فرق اساسی این دو نهاد آن است که تعلیق مراقبتی در مورد کسی اعمال می‌شود که مجرم بودنش واضح است ولی نظارت قضایی در مورد فردی است که در ابتدای امر اصل برائت در مورد وی حاکمیت دارد صرفاً ظن گناهکاری وی می‌رود (مسعود، ۱۳۷۴، ۷۵).

۳. قرارهای تأمین کیفری در قانون فرانسه

قانون‌گذار فرانسه مانند قانون‌گذار ایران بدون تعریف قرارهای تأمین، ضرورت و انواع آن را بیان می‌کند.

۳-۱. ضرورت قرارهای تأمین کیفری در فرانسه

قانون‌گذار فرانسه در ماده ۱۳۷ به دو علت مهم جعل قرارهای تأمین اشاره می‌کند و بیان می‌دارد علت قرارهای تأمین یا به خاطر ضرورت تحقیق راجع به متهم است؛ یعنی به دلیل انتساب جرم به او باید تحقیقات انجام شود و چون او در مظان اتهام است لذا باید نسبت به او قراری صادر شود تا در دسترس مقامات قضایی باشد و یا قرار به خاطر تدابیر امنیتی و حفظ جان بزه دیده، شهود و یا حتی خود متهم است.

۳-۲. انواع قرارهای تأمین کیفری در فرانسه

بعد از بیان ضرورت قرارهای تأمین در فرانسه به بیان و تحلیل انواع قرارها می‌پردازیم.

۱-۲-۳. نظارت قضائی

۳-۲-۱-۱. تعریف

نظارت قضائی عبارت از تصمیماتی است که به منظور محدود نمودن آزادی رفت و آمد و اطمینان از حضور در مراحل مختلف دادرسی علیه متهم اتخاذ می‌شود و هدف از آن حضور متهم در مراحل مختلف تحقیق و دادرسی و انطباق وی با اوضاع و احوال جامعه و نهادهای اجتماعی می‌باشد.

در حقوق فرانسه قرارهای کنترل قضایی که به موجب قانون ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰ (تحت عنوان قانون تحکیم حقوق و آزادی‌های فردی) وارد نظام کیفری این کشور شد و هم‌اکنون نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و طیف وسیعی از جایگزین‌های بازداشت موقت را تشکیل می‌دهد در فرانسه توسل به قرار بازداشت موقت آنگاه مجاز است که قرارهای کنترل قضایی به منظور جلوگیری از فرار متهم تبانی با شهود و معاونان جرم و سایر اشخاص یا به‌عنوان اقدامی تأمینی کافی به نظر نرسد (آشوری، پیشین، ۲۰۵)

از آنجایی که اصل بر برائت متهم است و از طرفی در برخی از موارد آزاد ساختن متهم به اجرای عدالت و انجام تحقیقات لطمه می‌زند قانون‌گذار جدید فرانسه بازپرس را مکلف کرده که به جای توقیف به صدور یک یا چند قرار از ۱۲ قرار که به نام کنترل قضایی مرسوم شده‌اند مبادرت ورزند. قرارهای مذکور اگر تا حدی به آزادی متهم لطمه می‌زنند ولی زیان آن‌ها از توقیف احتیاطی کمتر بوده و توسل به آن من حیث‌المجموع به حال متهم مفیدتر از توقیف احتیاطی است.

هدف نهاد کنترل قضایی دادن حداکثر آزادی به متهم است که با ضرورت کشف حقیقت و حفظ نظم عمومی سازگار باشد. متهم تحت نظارت قضایی زندانی نمی‌شود او فقط دررفت و آمدها، در زندگی اجتماعی خود، بعضی محدودیت‌ها

را تحمل خواهد کرد و بر رعایت شدن تکالیفی که بر او تحمیل شده است نظارت خواهد شد.

هرچند اعمال قرارهای که تحت کنترل قضائی احصا شده در ماده ۱۳۸ قانون آئین دادرسی کیفری فرانسه به آزادی فردی متهم لطمه وارد می‌سازد؛ ولی چون زیان آن‌ها از بازداشت موقت کمتر است توسل به آن‌ها من حیث المجموع به حال متهم مفیدتر به نظر می‌رسد و بدین جهت بازپرس وقتی می‌تواند قرار بازداشت موقت متهم را صادر نماید که قرارهای «کنترل قضائی» به منظور جلوگیری از فرار متهم یا تبانی با شهود و شرکاء جرم و سایر اشخاص و یا به عنوان اقدام تأمین کافی به نظر نرسند. به عبارت ساده‌تر بازپرس ابتدا به ساکن مبادرت به صدور قرار بازداشت نمی‌نماید مگر این‌که قرارهای مذکور کافی و وافی به مقصود نباشند. در این صورت باید علل عدم کفایت در قراری که به قرار توقیف ضمیمه می‌گردد تصریح شود تا هیئت شعبه تشخیص اتهام بتواند کنترل لازم معمول دارد.

تأسیس حقوق کنترل قضائی از لحاظ بعضی تعهدات و الزامات و تطابق با نهادهای مورد قبول جامعه شباهت زیادی با تعلیق مراقبتی مجازات دارد با این تفاوت که در تعلیق مراقبتی شخص مورد نظر فردی است که بزهکاری وی مسلم شده در صورتی که شخص تحت کنترل قضائی متهمی بیش نیست که هنوز بی‌گناهی او مفروض است.

۲-۱-۲-۳. خصوصیت الزامات نظارت قضایی

این قرار که با توجه به اوضاع و احوال قضیه و شخصیت متهم صادر می‌شود قابل شکایت نبوده و در جریان تحقیقات می‌تواند طبق بند دوم ماده ۱۳۹ رأساً توسط بازپرس یا حسب تقاضای دادستان یا متهم تغییر پیدا کرده و به‌طور کامل حذف و یا از بعضی محدودیت‌ها متهم را معاف سازد و یا تعهدات اضافی به او تحمیل کند.

به عبارت دیگر نرمش و قابلیت انعطاف آن به قدری است که در هر وضعیتی قابل زوال و تغییر می‌باشد. چنانچه بازپرس تقاضای دادستان یا متهم را نپذیرد قرار رد درخواست صادر می‌نمایند. این قرار برابر ماده ۱۴۰ قابل شکایت در شعبه تشخیص اتهام خواهد بود. پروفیسور لواسورو استغفانی معتقدند که چون قرار مذکور نظیر دستورات مربوط به احضار متهم قابل شکایت نیست بهتر است علی‌رغم آنچه از اسمش پیداست یک عمل تحقیقاتی بشمار رود تا یک اقدام قضائی صرف.

۳-۲-۱-۳. شرایط اعمال نظارت قضایی

برای این که بتوان متهم را تحت کنترل قضائی قرارداد شرایط سه‌گانه زیر ضرورت

الف: برابر بند ۱ ماده ۱۳۸ مجازات قانونی جرم مورد تعقیب از حبس جنحه ای کمتر نباشد بنابراین چنانچه مجازات فقط جزای نقدی باشد اعم از این که اتهام از درجه جنحه یا خلاف باشد کنترل قضائی اعمال نخواهد بود.

ب: ضرورت تحقیق یعنی حضور به موقع متهم و جلوگیری از تبانی با شهود و مطلعین قضیه و غیره توسل به آن را ایجاب کرده باشد.

ج: به عنوان اقدام تأمین مورد توجه قرار گیرد. این فرض که غالباً مستند بازداشت موقت است درباره اعمال کنترل قضائی کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۳-۲-۱-۴. انواع الزامات نظارت قضایی

به طوری که بیان گردید هدف از تأسیس نظارت قضائی تأمین حداکثر آزادی متهم است به نحوی که نیل به حقیقت واقعه و نظم عمومی را دچار اختلال نسازد. شخصی که تحت این نظارت قرار می‌گیرد سلب آزادی کامل از او نمی‌شود و فقط مواجه با محدودیت‌های خاصی در زندگی فردی و اجتماعی

می‌گردد که مکلف است از تعهداتی که به او تحمیل شده تبعیت نماید. الزامات و تعهدات موردنظر نتیجه تجارب و ممارستی است که از سال ۱۹۵۰ در مورد اجرای مجازات در محیط آزاد به شکل آزادی مشروط از یک طرف و تعلیق مراقبتی مجازات از طرف دیگر تحصیل شده است. بازپرس مکلف است یک یا چند مورد از مصرحات ماده ۱۳۸ را با توجه به شخصیت متهم و به‌طور فردی تعیین نماید. زیرا هیچ تعهدی نمی‌تواند جنبه اشتراکی داشته باشد.

قرارهای نظارت قضایی در کشور فرانسه، به دو قسمت تقسیم‌بندی شده است. اول قرارهایی که به‌منظور جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم یا امحای آثار جرم یا تبانی با شرکاء و معاونین یا شهود قضیه، صادر می‌گردد و دوم قرارهای نظارت قضایی که جنبه اقدامات تأمینی دارند. (آشوری، ۱۳۹۲، ۲۸۰) البته می‌توان قسم سومی به آن اضافه کرد که به‌منظور حمایت از متهم و برای اصلاح و بازسازی وی وضع شده است که هر سه قسم را بیان خواهیم کرد الف: قرارهای که حضور متهم را تضمین کرده و دلایل جرم را حفظ می‌نمایند. این قرارها دو جنبه دارند یا انجام فعل بوده و یا ترک فعل می‌باشد.

۱. تعهد به انجام فعل

الف: برابر بند ۵ ماده ۱۳۸ بازپرس می‌تواند متهم را مکلف نماید که در فواصل معین خود را به دفتر دادسرا، شهرداری، پلیس یا ژاندارمری معرفی نماید.

ب: در صورتی که تعهد مذکور کافی نباشد بازپرس به‌موجب بند ۷ ماده ۱۳۸ مذکور می‌تواند از متهم بخواهد کارت شناسایی به‌ویژه گذرنامه خود را به دفتر بازپرس یا، اداره پلیس یا ژاندارمری تسلیم نموده و در مقابل کارت عکس‌داری از طرف مقامات مسئول که مبین هویت وی باشد دریافت دارد.

ج: وثیقه: قرار اخذ وثیقه یکی از قرارهای است که به‌منظور جلوگیری از توقیف متهم از زمان کد ناپلئون مورد عمل بوده و در قانون‌گذاری‌های ۱۸۰۸ و ۱۸۶۵ و ۱۹۵۸ تغییرات مختلفی را پشت سر گذارده و سرانجام قانون ۱۷

ژوئیه ۱۹۷۰ با قبول آن در زمره قرارهای کنترل قضائی تغییرات کلی در اساس آن داده است. علت این که قرار اخذ وثیقه جزء قرارهای کنترل قضائی آمده این است که وسیله آزاد شدن متهمین که قبلاً زندانی بوده‌اند نیست بلکه از بدو امر از بازداشت متهمین تا سر حد امکان جلوگیری می‌نمایند. برابر بند ۱۱ ماده ۱۳۸ قانون یادشده بازپرس در حین صدور قرار وثیقه ضمن این که استطاعت متهم را در نظر می‌گیرد می‌تواند آن را تقسیط کرده و در فواصل معین اخذ نماید.

برابر ماده ۱۴۲ قانون آئین دادرسی کیفری پس از تعیین مبلغ مورد وثیقه بازپرس آن را دو قسمت می‌نمایند. قسمت اول حضور متهم را در بازپرسی و اجرای حکم و رعایت سایر قرارهای کنترل قضائی تضمین می‌نمایند و قسمت دوم به ترتیب صرف پرداخت هزینه و جبران خسارت مدعی خصوصی و پرداخت نفقه (در صورتی که شخص متهم به ترک انفاق بوده) و هزینه‌های عمومی و بالاخره جزای نقدی می‌گردد. برابر بند ۱ ماده ۱۴۲ بازپرس یا قاضی آزادی‌ها و بازداشت می‌تواند با رضایت شخص تحت بررسی دستور دهد که قسمتی از وثیقه مختص به تضمین حقوق بزه دیده یا طلبه‌کار نفقه با درخواست این اشخاص به‌عنوان پیش‌پرداخت به آن‌ها داده شود. برابر بند ۲ ماده ۱۴۲: در صورتی که قرار منع تعقیب درباره متهم صادر شده و یا در دادگاه تبرئه گردد و یا از مجازات معاف شود. قسمت دوم وثیقه بوی مسترد می‌گردد و در صورتی که در تمام مراحل حضور پیدا نموده و حکم درباره او اجرا شده باشد قسمت اول وثیقه نیز قابل استرداد می‌باشد.

۲. ترک فعل

برابر بند ۱ ماده مورد بحث که جنبه منفی دارد بازپرس می‌تواند متهم را ملزم سازد تا از حوزه قضائی معین خارج نشود. در این صورت موظف است مراتب را به پاسگاه ژاندارمری یا اداره پلیس اطلاع دهد تا متهم را کنترل نمایند.

برای بند ۲ ماده فوق بازپرس می‌تواند از متهم بخواهد جز با اجازه مثلاً اجازه رفتن به محل کار از شهر یا محله یا خانه خود خارج نشود.

قرارهای دوگانه مذکور که تحت عنوان ترک فعل آمده بیشتر به‌منظور جلوگیری از فرار متهم توصیه می‌شود و اما قرارهای دیگری نیز وجود دارد که هدف آن‌ها اجرای بهتر عدالت می‌باشد و با این مناسبت بازپرس می‌تواند به‌موجب بندهای ۳ و ۹ ماده ۱۳۸ از متهم بخواهد از رفتن به بعضی امکانه خودداری کرده و یا فقط حق رفت‌وآمد به‌جاهای معین را داشته باشد و یا از ملاقات بعضی افراد احتراز نماید.

آئین‌نامه اجرائی بند ۹ ماده ۱۳۸ اجرای این الزام منفی را متعسر می‌داند و شعبه جزائی دیوان کشور معتقد است که بازپرس می‌تواند شخص تحت کنترل قضائی را از شرکت در کارهای اجتماعی و سیاسی ممنوع سازد.

ب: قرارهای کنترل قضائی که جنبه اقدام تأمینی دارد:

در سیاست کیفری جدید که الهام گرفته از مکتب دفاع اجتماعی است هدف از اقدامات تأمینی طرد مجرم از جامعه نیست بلکه اصلاح او موردنظر می‌باشد. توسل به اقدامات تأمینی در حقوق جزای فرانسه تا تاریخ تصویب قانون ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰ منحصرأ در اختیار محاکم بوده و بازپرس در موارد استثنائی آن‌هم نسبت به معتادین مواد مخدر به‌موجب قانون ۱۵ اکتبر ۱۹۵۳ اختیار بستری کردن این قبیل اشخاص را به‌منظور ترک اعتیاد داشت.

قانون ۱۷ ژوئیه در این خصوص تحولی شگرف به وجود آورد و به این جهت امروزه در کشور فرانسه کار بازرس فقط جمع‌آوری دلایل له و علیه متهم نمی‌باشد بلکه نقش یک جرم‌شناس را نیز ایفا نموده و یکی از عوامل مؤثر اجرای سیاست کیفری بشمار می‌آید. به‌طور مثال بازپرس می‌تواند برابر بند ۸ ماده ۱۳۸ متهم را متعهد سازد که از رانندگی به‌طور کلی یا رانندگی بعضی وسایل نقلیه خودداری نماید و در صورت لزوم می‌تواند پروانه رانندگی متهم را نیز ضبط نماید، مورد دیگری که بازپرس می‌تواند متوسل به صدور قرار کنترل

قضائی گردد وقتی است که اتهام ناشی یا به مناسبت اشتغال به شغل یا حرفه معین باشد. در این حالت بازپرس برابر بند ۱۲ ماده ۱۳۸ متهم را برای مدتی از ادامه کار و اشتغال به حرفه مربوط ممنوع می‌سازد در این مورد مکلف است کارفرما یا مقام مافوق متهم و یا اتحادیه مربوط را مطلع سازد.

ج: قراردادهای کنترل قضائی که وسیله کمک و حمایت از متهم بوده و برای اصلاح و بازسازی به کار می‌رود: برابر بند ۶ ماده ۱۳۸ بازپرس می‌تواند متهم را وادار سازد که فعالیت‌های خود را چه در زمینه حرفه و شغل و چه در امور آموزشی تحت کنترل شخص یا مقام رسمی و یا مؤسسات معین انجام دهد.

برابر بند ۱۰ ماده ۱۳۸ مذکور بازپرس می‌تواند متهم را ملزم نماید که خود را برای انجام آزمایشات معین پزشکی یا روان‌پزشکی و بخصوص برای ترک اعتیاد در اختیار متخصصین و پزشکان قرار دهد.

اقداماتی که به شرح فوق تحت قراردادهای کنترل قضائی اعمال می‌شود بایستی با موارد مندرج در مواد ۱-۳۵۵ و مابعد قانون بهداشت عمومی مربوط به اشخاص الکلی خطرناک و مواد ۶۲۸ به بعد اصلاحی قانون ۳۱ دسامبر ۱۹۷۰ مربوط به معتادین مواد مخدر تلفیق گردد.

به طوری که ملاحظه می‌شود هدف از اتخاذ تصمیمات فوق صرفاً کمک و مساعدت به متهم مخصوصاً جلوگیری از ادامه فعالیت مجرمانه و سقوط مجدد وی در ورطه نابودی است و هدف‌های دیگر مورد نظر نمی‌باشد.

۵-۱-۲-۳. ضمانت اجرای قراردادهای نظارت قضائی

برابر بند ۲ ماده ۱۴۱: هرگاه متهم عمداً از انجام تعهدات مربوط به کنترل قضائی خودداری کرده باشد بازپرس می‌تواند بدون توجه به میزان مجازات اتهام انتسابی فوراً متهم را توقیف نماید و ضرورتی ندارد که قرار توقیف مذکور مستنداً ۳۱ توجیه گردد بلکه کافی است بازپرس تعهد یا تعهداتی را که متهم از انجام آن سرباز زده در قرار بازداشت تصریح نماید.

۲-۲-۳. حضور در محل سکونت با نظارت الکترونیکی

نظارت الکترونیکی به‌عنوان یک ضمانت اجرای جایگزین مجازات زندان به‌معنای «کنترل و نظارت بر اشخاص از طریق ابزار و وسایل الکترونیکی در محیط خارج از زندان» است. این شیوه نظارت کاربردهای وسیعی در کنترل منابع انسانی در کارخانه‌ها و اداره‌ها و کنترل اجتماعی نظیر کنترل ترافیک یا حفاظت از اماکن و تأسیسات دارد در دو دهه اخیر نظارت الکترونیکی کاربردهایی هم در زمینه مبارزه با بزه‌کاری و کنترل بزه‌کاران پیدا کرده است به‌نحوی که از نظارت الکترونیکی به‌منزله اختراع و ابداع برجسته کیفی پایان دهه ۱۹۸۰ یاد می‌شود زیرا افزون بر استفاده از فناوری برای اصلاح و تربیت و کاهش هزینه‌های زندان از زمان اجرای ابتدایی آن در پایان دهه ۱۹۸۰ نظارت الکترونیکی به صنعت بزرگی تبدیل شده است و هزاران مجرم هرروز از این رهگذر نظارت می‌شوند (تدین، ۱۳۸۷، ۵۸)

اعمال این تدبیر از جمله مواردی است که مستلزم کسب رضایت محکوم است و بنابراین محکوم می‌تواند به لحاظ ملاحظات خانوادگی، شغلی، اجتماعی و... حبس را بر نظارت در منزل ترجیح دهد. از جمله اهداف این تدبیر، کنترل لحظه‌به‌لحظه و پا به پای حرکات و اعمال محکوم در محل نگهداری و حصول اطمینان از انجام تکالیف مقرر در منزل است؛ مانند آنکه محکوم در شعاع معینی باقی بماند و یا به برخی از اماکن رفت‌وآمد ننماید

بند ۵ ماده ۱۴۲: اگر شخص تحت بررسی در معرض مجازات حبس جنحه ای حداقل دو سال یا مجازات بسیار شدیدتر باشد حضور در محل سکونت با نظارت الکترونیکی می‌تواند با موافقت یا درخواست ذی‌نفع توسط بازپرس یا قاضی آزادی‌ها و بازداشت دستور داده شود

۱-۲-۳-۳. مدت زمان نظارت الکترونیکی

بند ۷ ماده ۱۴۲: حضور در محل سکونت برای یک دوره حداکثر شش ماهه دستور داده می‌شود این تدبیر می‌تواند برای همین دوره تمدید گردد بدون این‌که دوره کلی استقرار از دو سال تجاوز نماید

۲-۲-۲-۳. رفع نظارت الکترونیکی

رفع نظارت الکترونیکی مانند رفع نظارت قضایی است که از ماده ۱۴۰ استفاده می‌شود

ماده ۱۴۰: رفع نظارت قضایی می‌تواند همواره توسط هیئت تحقیقاتی بازپرسی رأساً یا به درخواست دادستان شهرستان یا درخواست شخص بعد از اطلاع دادستان شهرستان دستور داده شود
هیأت تحقیقاتی بازپرسی درباره درخواست شخص ظرف مدت پنج روز با قرار موجه‌های رأی می‌دهد

در صورت عدم تصمیم‌گیری هیأت تحقیقاتی بازپرسی در این مدت شخص می‌تواند به‌طور مستقیم درخواست خود را به شعبه تحقیق که بر اساس درخواست‌های کتبی و موجه استان ظرف بیست روز از تاریخ ارجاع تصمیم‌گیری می‌نماید ارجاع دهد در غیر این صورت رفع نظارت الکترونیکی به‌طور خودکار صورت می‌پذیرد

۳-۲-۳. بازداشت موقت

۱-۳-۲-۳. تعریف

مطابق ماده ۱۲۲: دستور بازداشت دستوری است که به قوای دولتی داده می‌شود تا شخصی که علیه او دستور صادر می‌شود را تعقیب نمایند و در صورت ضرورت بعد از انتقال او به بازداشتگاه مذکور نزد قاضی هدایت نمایند

۳-۲-۳. مقامات صالح دستور دهنده بازداشت موقت

الف: بازپرس: وی مهم‌ترین مقام صادرکننده قرارهای تأمین کیفری در حقوق فرانسه است و صلاحیت او در همه قرارهای تأمین اعم از قرار بازداشت موقت و قرارهای جایگزین (کنترل قضایی) مورد تأکید قرار گرفته است

ب: رئیس دادگاه یا نماینده او: مرتکبان جرائم مشهودی که مجازات قانونی آن‌ها بین یک تا پنج سال است با تصمیم رئیس دادگاه یا نماینده او می‌توانند بازداشت شوند و بازداشت آن‌ها قابل تأیید دادگاه جنحه است

البته باید دانست که اختیاراتی که در خصوص صدور قرار بازداشت موقت و قرار کنترل قضایی به بازپرس سپرده شده است به سایر دادگاه‌های تحقیقات مقدماتی و مرجع رأی نیز در حدودی که از آن‌ها درخواست بازداشت می‌شود (ماده ۱-۱۴۱) شناخته شده است (استفانی، پیشین، ج ۲، ص ۸۳۱)

ج: دادستان و دادیاران: دادیاران نمایندگان دادستان محسوب می‌شوند و در مواردی می‌تواند رأساً اقدام به صدور قرار بازداشت موقت نموده یا انجام این امر را از بازپرس تقاضا نمایند که قرار صادره از ناحیه دادیاران به تأیید دادستان برسد

د: قاضی اطفال: اگر مجرم صغیر باشد بازپرس و قاضی اطفال می‌توانند او را تحت نظارت قضائی قرار دهند (ماده ۸ بند ۳ فرمان ۲ فوریه ۱۹۴۵، اصلاحی ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰) هم‌چنین ماده ۱۰ این فرمان نگهداری موقت بچه را در جریان تحقیقات مقدماتی پیش‌بینی کرده است

ذ: قاضی آزادی‌ها و بازداشت: در ژوئن سال ۲۰۰۰ میلادی قانون‌گذار فرانسوی در کنار بازپرس و دادستان مقام قضائی دیگری را در دادسرا ایجاد نمود که (قاضی آزادی‌ها) نام دارد از این پس بازپرس و دادستان تحقیقات را انجام می‌دهند و به همراه دلایل تقدیم این قاضی می‌کنند وکیل متهم نیز دلایل خود را ارائه و قاضی آزادی‌ها با توجه به پرونده تشکیل شده و تحقیقات انجام شده در یک رسیدگی تدافعی قرار مناسب را صادر خواهد کرد

۳-۲-۳. موارد بازداشت موقت

در کشور فرانسه با توجه به این که تقسیم‌بندی جرائم به جنحه و جنایت و خلاف هنوز به قوت خود باقی است مقنن با در نظر داشتن این مطلب در مقام بیان موارد بازداشت موقت در دو مورد قائل به تفکیک شده که بدین شرح می‌باشد

الف: صدور قرار بازداشت موقت ناشی از عدم رعایت تکالیف نظارت قضائی (در صورت صدور قرار نظارت قضایی). ماده (۲-۱۴۱) قانون آئین دادرسی کیفری موردی را پیش‌بینی می‌کند که متهم از رعایت تکالیف نظارت قضائی به‌طور ارادی خودداری می‌کند در چنین صورت بازپرس بدون توجه به مجازات پیش‌بینی شده می‌تواند دستور رسیدگی و یا زندانی کردن متهم را به‌منظور بازداشت موقت صادر کند

ب: قرار بازداشت موقت که مسبوق به عدم رعایت تکالیف کنترل قضائی نبوده و در صورت ضرورت تحقیقات مقدماتی و یا به‌عنوان اقدام تأمینی تجویز شده است و طبق بند ۱ ماده ۱۴۳ در دو مورد می‌باشد

- ۱: شخص تحت بررسی در معرض مجازات جنایی قرار دارد
- ۲: شخص تحت بررسی در معرض مجازات جنحه ای که مدت آن برابر یا بیشتر از سه سال حبس است قرار دارد

۳-۲-۴. شرایط بازداشت موقت

قانون‌گذار فرانسوی برای بازداشت موقت عللی را ذکر می‌کند که فقط در صورت وجود علل ذکر شده می‌توان دستور بازداشت متهم را صادر کرد

طبق ماده ۱۴۴: بازداشت موقت فقط هنگامی می‌تواند دستور داده یا تمدید شود که با توجه به عناصر معین و مشروح ناشی از دادرسی اثبات گردد که تنها راه پیشگیری از یک یا چند مورد از موارد زیر بازداشت موقت است و در صورت استقرار تحت نظارت قضایی این امور لطمه نمی‌بینند:

- ۱: نگهداری ادله یا قراین مادی که برای کشف حقیقت ضروری است
- ۲: جلوگیری از فشار بر شهود یا بزه دیده به خانواده آنها
- ۳: جلوگیری از تبانی بین شخص تحت بررسی، شرکا یا معاونین جرم
- ۴: حمایت از شخص تحت بررسی
- ۵: تضمین حفظ شخص تحت بررسی در دسترس دادگستری
- ۶: پایان دادن به جرم یا پیشگیری از تکرار آن
- ۷: پایان دادن به اختلال استثنایی و دائمی در نظم عمومی ناشی از شدت جرم اوضاع و احوال ارتکاب جرم یا شدت خسارات ناشی از آن

۳-۲-۳-۵. تبدیل بازداشت موقت به قرارهای دیگر

با توجه به این که بازداشت موقت سنگین ترین قرار تأمینی می باشد لذا فقط در موارد خاصی صادر می شود و حتی در همان موارد خاص هم مقام صالح قضایی با توجه به شرایط می تواند بجای بازداشت موقت قرار دیگری صادر کند که از آن می توان به قرارهای جایگزین بازداشت موقت نام برد که به شرح ذیل است

الف: تبدیل به نظارت قضایی: بند ۲ ماده ۱۴۲: هنگامی که بنا به مقررات آزادی شخص دستور داده شود ولی این آزادی برای بزه دیده خطری در پی داشته باشد مرجع قضایی شخص متهم را تحت نظارت قضایی قرار داده و او را تابع ممنوعیت پذیرایی یا ملاقات بزه دیده یا برقراری ارتباط با او از هر طریقی که باشد قرار می دهد

ب: تبدیل به نظارت الکترونیکی: طبق بند ۱۲ ماده ۱۴۲: مراجع تحقیق و دادرسی می توانند به عنوان تدبیر جایگزین بازداشت موقت به حضور در محل سکونت با نظارت الکترونیکی دستور دهند

۳-۲-۳-۶. مدت زمان بازداشت موقت

مدت زمان بازداشت موقت بستگی به نوع جرم دارد

۳-۲-۳-۱. در جنحه

مدت بازداشت در جنحه بنا بر بند ۱ ماده ۱۴۵ به شرح ذیل می‌باشد
الف: اگر متهم قبلاً برای جنایت یا جنحه با مجازات حبس بیشتر از یک سال محکوم نشده باشد و مشروط به این‌که فعلاً در معرض مجازات بیش‌تر از پنج سال هم نیست: مدت بازداشت موقت بیشتر از ۴ ماه نیست و در صورت استثنایی (تحقیقات ادامه داشته باشد، آزادی شخص برای امنیت اشخاص یا اموال ایجاد خطر شدیدی می‌نماید) قاضی می‌تواند برای ۴ ماه دیگر بازداشت موقت را تمدید نماید ولی مدت بازداشت در مجموع نباید بیش‌تر از یک سال شود

ب: در ۳ مورد مدت بازداشت موقت ۲ سال است:

- ۱: اگر یکی از اعمال سازنده جرم در خارج از فرانسه ارتکاب یافته است
- ۲: هنگامی که شخص برای قاچاق مواد مخدر، تروریسم، مشارکت در گروه‌های بزهکاری، قوادی، اخاذی وجوه یا برای جنایت ارتكابی در قالب باند سازمان‌یافته تحت تعقیب قرار می‌گیرد
- ۳: هنگامی که در معرض مجازات ۱۰ سال حبس قرار دارد و در صورت استثنایی (تحقیقات ادامه داشته باشد، آزادی شخص برای امنیت اشخاص یا اموال ایجاد خطر شدیدی می‌نماید) قاضی می‌تواند برای ۴ ماه دیگر بازداشت موقت را تمدید نماید

۳-۲-۳-۲. در جنایات

بنا بر بند ۲ ماده ۱۴۵ مدت بازداشت موقت در امور جنایی به شرح ذیل می‌باشد

الف: جنایت در خاک فرانسه رخ داده

- ۱: حداکثر یک سال و به مدت شش ماه هم تمدید می‌شود
- ۲: در معرض محکومیت کمتر از ۲۰ سال است: حداکثر ۲ سال

- ۳: در معرض محکومیت بیشتر از ۲۰ سال است: حداکثر ۳ سال
- ۴: اگر شخص برای قاچاق مواد مخدر، تروریسم، مشارکت در گروه‌های بزهکاری، قوادی، اخاذی وجوه یا برای جنایت ارتكابی در قالب باند سازمان‌یافته تحت تعقیب قرار می‌گیرد: مدت بازداشت موقت ۴ سال است
- ب: جرم در خارج از خاک فرانسه رخ داده باشد
- ۱: در معرض محکومیت کمتر از ۲۰ سال است: حداکثر ۳ سال
- ۲: در معرض محکومیت بیشتر از ۲۰ سال است: حداکثر ۴ سال
- و در صورت استثنایی (تحقیقات ادامه داشته باشد، آزادی شخص برای امنیت اشخاص یا اموال ایجاد خطر شدیدی می‌نماید) قاضی می‌تواند در تمامی موارد بالا ۴ ماه دیگر بازداشت موقت را تمدید نماید

نتیجه‌گیری

قانون‌گذار در قانون دادرسی کیفری جدید پنج قرار را به‌قرارهای خود اضافه نموده است و یک تنوعی را در میان قرارها باوجود آورده است در بین قرارهای تأمین چهار قرار با دادرسی فرانسه مشترک بود (نظارت قضایی، نظارت الکترونیکی، وثیقه، بازداشت موقت) اضافه کردن قرارهای نظارت قضایی و نظارت الکترونیکی بیانگر این مطلب است که قانون‌گذار ایران با تأسی و تأثیرپذیری از قانون دادرسی فرانسه و با درک آثار و پیامدهای منفی بازداشت موقت بر فرد، خانواده و اجتماع رویکرد حذف یا کم کردن موارد بازداشت موقت را با جایگزین کردن قرارهای تأمینی دیگر در پیش گرفته است و با نوآوری‌های جدید در مورد قرار بازداشت موقت مانند لغو موارد بازداشت موقت الزامی، محدود نمودن جرائم مشمول صدور قرار بازداشت موقت، ایجاد شرایط برای صدور قرار بازداشت موقت، تعیین مدت‌زمان بازداشت متهم، جبران خسارت ناشی از بازداشت غیرضروری عزم راسخ خود را در این تصمیم نشان داده است

قانون‌گذار با افزایش قرارهای تأمین به ده مورد و تأسیس قرار نظارت قضایی که تکمیل‌کننده‌ی اهداف قرارهای تأمین و جزئی از آن می‌باشد؛ باعث شده است که بازپرس در انتخاب قرار مناسب برای متهم راحت‌تر عمل کند و درواقع اصل تناسب اعمال قرار بر متهم را افزایش داده است چراکه یکی از اصول مهم در حقوق کیفری می‌باشد و با رعایت آن می‌توان از وقوع بسیاری از جرائم پیش‌گیری کرد لذا می‌توان نتیجه گرفت قانون‌گذار با تغییر و افزایش قرارها در پی اهدافی چون کاهش جرم و جلوگیری از پیچیدگی و سردرگمی شهروندان در جریان دادرسی، دقت در صدور حکم و کاهش اشتباهات مراجع قضایی، حمایت از حقوق و آزادی‌های متهم و درنهایت تضمین حقوق بزه دیده، می‌باشد که هر قانون‌گذاری در هر کشوری در پی این اهداف می‌باشد.

منابع

- الهی منش، محمدرضا (۱۳۹۴)، رحیمی، محمدمهدی، آئین دادرسی کیفری، تهران، انتشارات مجد.
- استفانی، گاستون؛ لواسور، ژرژ؛ بولوک، برنار، (۱۳۷۷)، حقوق جزای عمومی، ج ۲، ترجمه حسن دادبان، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
- ایمانی، عباس، (۱۳۸۶)، فرهنگ اصطلاحات حقوق کیفری، تهران، انتشارات نامه هستی.
- آخوندی، محمود، (۱۳۸۲)، آئین دادرسی کیفری، ج ۵، تهران، نشر میزان.
- آخوندی، محمود، (۱۳۸۱)، آئین دادرسی کیفری، ج ۴، قم، انتشارات اشراق.
- آخوندی، محمود، (۱۳۸۱)، آئین دادرسی کیفری، ج ۳، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- آشوری، محمد، (۱۳۸۶)، آیین دادرسی کیفری، ج ۲، تهران، انتشارات سمت.
- آشوری، محمد، (۱۳۹۲)، عدالت کیفری (۲) مجموعه مقالات، تهران، انتشارات دادگستر.
- تدین، عباس، (۱۳۸۷)، «نظارت الکترونیکی: گامی به سوی جایگزین‌های زندان»، مجله حقوقی دادگستری، پاییز، شماره ۶۴.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۸۱)، مبسوط در ترمولوژی حقوق، ج ۲، تهران، انتشارات گنج دانش.
- جوانمرد، بهروز، (۱۳۸۹)، فرایند دادرسی در حقوق کیفری ایران، تهران، انتشارات بهنامی.

حبیب پروین، کریم، (۱۳۸۸)، *راهکارهای کاهش بازداشت ناشی از قرار*، تهران، نشر قضا.

خالقی، علی، (۱۳۸۸)، *آئین د/درسی کیفری*، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش.

خالقی، علی، (۱۳۹۳)، *نکته‌ها در قانون آئین د/درسی کیفری*، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش.

دهخدا، علی‌اکبر، (۱۳۳۹)، *لغت‌نامه دهخدا*، ج ۳۸، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

زراعت، عباس، (۱۳۹۳)، *آئین د/درسی کیفری*، ج ۲، تهران، نشر میزان.

شمس، عبدالله، (۱۳۸۱)، *آیین د/درسی مدنی*، ج ۲، تهران، انتشارات میزان.

صدری افشار، غلامحسین، (۱۳۸۱)، *فرهنگ معاصر فارسی*، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

عمید، حسن، (۱۳۸۴)، *فرهنگ فارسی عمید*، ج ۱، تهران، انتشارات امیرکبیر.

عمید، حسن، (۱۳۸۴)، *فرهنگ فارسی عمید*، ج ۲، تهران، انتشارات امیرکبیر.

کریمی، عباس، (۱۳۸۶)، *آئین د/درسی مدنی*، تهران، انتشارات مجد.

گلدوست جویباری، (۱۳۸۶)، *رجب، آئین د/درسی کیفری*، تهران، انتشارات جنگل.

محمد نسل، غلامرضا، (۱۳۸۴)، *«نظارت الکترونیکی بر بزهکاران»*، فصلنامه دانش انتظامی، سال هفتم، شماره اول، بهار.

مسعود، غلامحسین، (۱۳۷۴)، *آیین د/درسی کیفری*، تهران، انتشارات امیرکبیر.

معین، محمد، (۱۳۸۳)، *فرهنگ فارسی*، تهران، انتشارات امیرکبیر.

مؤذن زادگان، حسنعلی، (۱۳۷۸)، «نقد و بررسی قرار بازداشت موقت در قانون د/درسی»، مجله پژوهشی حقوق و سیاست، شماره ۴.

مؤذن زادگان، حسنعلی، (۱۳۷۳)، حق دفاع متهم در آئین دادرسی کیفری و مطالعه تطبیقی آن، رساله دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.

یزدانیان، محمدرضا، (۱۳۹۴)، «وآوری‌های قانون جدید آئین دادرسی کیفری در مورد قرار بازداشت موقت: رویکرد تطبیقی»، نشریه کارآگاه، سال هشتم، شماره ۳۱، تابستان.